

STARTNOTITIE TRANSITIEVISIE WARMTE

L244678

Inhoud

Leeswijzer.....	2
1. Inleiding.....	2
Aanleiding.....	2
Opgave.....	3
Wat is een Transitievisie Warmte.....	3
Raakvlak met RES en andere opgaven.....	4
2. Verkenning vertreksituatie.....	5
Gebouwde omgeving.....	5
Woningen.....	5
Utiliteit.....	6
Analyses ter voorbereiding op de Transitievisie Warmte.....	6
3. Uitgangspunten voor de Transitievisie Warmte.....	7
Uitgangspunt 1, Als geen oplossing zich positief onderscheidt, dan opties open houden.....	7
Uitgangspunt 2, Toekomstwaarde en toekomstbestendige bouwvoorraad.....	7
Uitgangspunt 3, Een kosteneffectieve transitie voor Leusden is gericht op aardgasreductie als eerste stap.....	8
Uitgangspunt 4, Inclusieve energietransitie.....	8
Participatie en draagvlak.....	8
Keuzecriteria voor de oplossingsrichting op wijk- en buurtniveau.....	10
Criteria voor fasering en prioritering van gebieden.....	10
Procesaanpak voor de wijkuitvoeringsplannen.....	10
4. Fasering.....	11
Processtappen.....	11
Procesplanning Transitievisie Warmte op hoofdlijnen.....	11
5. Organisatie.....	12
Betrokkenen.....	12
Kosten.....	12
6. Vervolg.....	12

Leeswijzer

Alle gemeenten in Nederland moeten uiterlijk in 2021 in een Transitievisie Warmte duidelijkheid geven aan hun inwoners en overige gebouwdeigenaren over de route naar een aardgasloos verwarmde gebouwde omgeving. In deze Startnotitie schetsen we de aanleiding hiervoor, wat de opgave van een aardgasloos verwarmde gebouwde omgeving inhoudt, welke informatie de Transitievisie Warmte daarover moet geven en wat de raakvlakken zijn met andere beleidsopgaven. Vervolgens geven we de reeds beschikbare informatie weer om, mede daarop gebaseerd, de uitgangspunten voor de Transitievisie Warmte te geven. Tot slot schetsen we het proces en de organisatorische randvoorwaarden om tot een door de raad vastgestelde Transitievisie Warmte te komen.

1. Inleiding

De energietransitie van de gebouwde omgeving is een niet te onderschatten opgave. De Leusdense gebouwvoorraad van 13.000 bestaande woningen en 1400 utiliteitsgebouwen zal getransformeerd moeten worden naar een situatie waarin geen aardgas meer wordt gebruikt, er aanzienlijk minder energie wordt gebruikt en de daken maximaal benut worden voor opwekking van duurzame energie.

Aanleiding

Het opstellen van een Transitievisie Warmte kent zowel een lokale als een nationale aanleiding. Deze aanleidingen zijn vanzelfsprekend sterk met elkaar verbonden en komen beide voort uit klimaat- en energiebeleid.

Nationale aanleiding – Klimaatakkoord en Aardgasvrij in 2050

In december 2015 heeft Nederland ingestemd met het internationale Klimaatakkoord van Parijs. Het akkoord heeft als doel om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder de twee graden Celsius. Om de afspraken van het akkoord van Parijs te realiseren is een forse inspanning op energiebesparing en het gebruik van alternatieve energiebronnen nodig.

Om aan "Parijs" te voldoen is door het ministerie van EZ eind 2016 een Energieagenda gepubliceerd waarin het lange termijn energiebeleid is weergegeven. Hierin wordt gestuurd naar een reductie van de CO₂-emissie met 95% en de beëindiging van het gebruik van aardgas voor verwarming in de gebouwde omgeving uiterlijk in 2050. Naast "Parijs" is de aardbevingsproblematiek in Groningen een belangrijke reden voor de rijksoverheid om het gebruik van aardgas voor verwarming in de gebouwde omgeving te beëindigen. Gemeentes hebben tot en met 2021 de tijd om in een Transitievisie Warmte duidelijkheid te geven aan hun inwoners en gebouwdeigenaren over het pad naar het beëindigen van aardgasgebruik. Uiterlijk in 2050 moet de gebouwde omgeving volledig aardgasvrij zijn. Dit is in het nationale Klimaatakkoord bevestigd.

Lokale aanleiding – Leusden Energieneutraal in 2040

In 2016 heeft de gemeenteraad de Dynamische duurzaamheidsagenda Leusden 2016 - 2020 vastgesteld. Hierin is de ambitie opgenomen dat Leusden een Energieneutrale gemeente wil zijn, uiterlijk in 2040. Ongeveer 2/3^e van het energiegebruik in Leusden wordt als warmte gebruikt. De opgave om energieneutraal te worden is dan ook onhaalbaar zonder een transitie van de gebouwde omgeving in de richting van een lagere en duurzaam opgewekte warmtevraag.

Met de op te stellen Transitievisie Warmte geven we invulling aan de opdracht van de rijksoverheid om concreet te maken hoe we er in Leusden voor gaan zorgen dat er uiterlijk in 2050 geen aardgas meer wordt gebruikt in de gebouwde omgeving. Door hiervoor per wijk plannen op te stellen laten we zien hoe het tijdspad op weg hiernaartoe eruit ziet. We kunnen hierbij niet wachten op de laatste jaren die ons tot 2050 resten. Immers: Leusden heeft als ambitie geformuleerd om in 2040 energieneutraal te zijn. Daarom gaan we nu al hard aan de slag om ervoor te zorgen dat het energieverbruik in de gebouwde omgeving zoveel mogelijk omlaag gaat, duurzaam wordt opgewekt of met duurzame opwek wordt gecompenseerd. In de Transitievisie Warmte en de wijkuitvoeringsplannen werken we uit hoe we dit op een efficiënte en effectieve wijze kunnen doen, waarbij we rekening houden met een realistisch en haalbaar uitvoeringstraject, betaalbaarheid voor iedereen en de inbreng van onze inwoners. De duurzame opwek die onder andere nodig is om het resterende aardgasgebruik te compenseren is overigens een apart thema in het programma energietransitie, dat in samenhang met de Transitievisie Warmte is opgesteld. De opgave om aardgasvrij te zijn in 2050 en de lokale ambitie om energieneutraal te zijn in 2040 zijn daarmee twee kanten van dezelfde medaille die niet los van elkaar kunnen worden gezien.

Opgave

In Leusden gebruikten we in 2018 23,6 miljoen m³ aardgas¹. Wanneer we dezelfde hoeveelheid warmte direct uit duurzame elektriciteit zouden halen, dus zonder besparende maatregelen en zonder de inzet van warmtepompen, zou dit een elektriciteitsverbruik van ruim 200 miljoen kWh betekenen, ofwel 39 windmolens van 3 MW of 203 hectare zonnenveld. Het is evident dat een dergelijke belasting niet realistisch is. Gelukkig is hier een aantal vergaande optimalisaties in mogelijk, waarmee een aardgasvrije gebouwde omgeving in de praktijk wel een realiseerbaar toekomstbeeld is.

De opgave voor de gebouwde omgeving betreft daarom een combinatie van:

- Reductie van de warmtevraag, met name door isolerende maatregelen. De aardgasvraag van een representatieve Leusdense jaren '70-woning kan oplopen tot zo'n 2000 m³ per jaar. De woningen die de laatste jaren gebouwd zijn, hebben een gemiddeld aardgasverbruik in de praktijk van rond de 1200 m³. Dit illustreert de forse potentie van energiebesparing voor de Leusdense woningvoorraad. Hiermee wordt bovendien bijgedragen aan de toekomstbestendigheid en toekomstwaarde van de bestaande Leusdense woningvoorraad.
- Gebruik van CO₂-arme technieken die onafhankelijk zijn van aardgas, zoals restwarmte, omgevingswarmte en geothermie. De warmtevraag die resteert na energiebesparende maatregelen, zal uiteindelijk zonder gebruik van aardgas moeten worden ingevuld. Industriële restwarmte op hoge temperatuur is hiervoor in Leusden niet beschikbaar. Het onderzoek naar de mogelijkheden van geothermie is nog in een verkennende fase. Lage temperatuur omgevingswarmte is wel in voldoende mate aanwezig.
- Gekoppeld aan de opgave om van het aardgas af te gaan, staat de opgave van maximale benutting van daken om een zo groot mogelijk deel van de benodigde elektriciteit op te wekken. Deze opgave komt voort uit de ambitie om energieneutraal te worden en dus alle in Leusden benodigde energie ook binnen de gemeentegrenzen op te wekken en de wens om daarbij de beschikbare ruimte op daken maximaal te benutten teneinde de impact van de energieopwekking op het buitengebied zoveel mogelijk te beperken.

¹ Bron: klimaatmonitor 2018

Wat is een Transitievisie Warmte

In het klimaatakkoord wordt uitgebreid ingegaan op de transitievisie warmte. Hierin is onder andere het volgende opgenomen:

In de transitievisie warmte legt de gemeenteraad een realistisch tijdsplan vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken waarvan de transitie vóór 2030 gepland is, zijn ook de potentiële alternatieve energie infrastructures (all electric, (type) warmtenet etc.) bekend. Nadat in de transitievisie warmte de mogelijke alternatieven in beeld gebracht zijn, bepaalt de gemeente het uitvoeringsplan voor de uitvoering op wijkniveau en besluit zij over de alternatieve energie infrastructuur van een wijk. Daarbij is het een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de partijen dat dit een reëel, betaalbaar alternatief moet zijn voor eigenaren en bewoners. Dit biedt het kader waarbinnen gebouweigenaren, netbeheerders, warmtebedrijven, gemeenten, aanbieders van verduurzamingspakketten en andere partijen investeringsbeslissingen nemen.

Samengevat is de Transitievisie Warmte:

- Een tijdsplan voor bewoners, huis- en gebouweigenaren voor de stapsgewijze route naar aardgasvrij;
 - waarin is aangegeven:
 - welke wijken al voor 2030 worden aangepakt;
 - hoe en hoeveel woningen voor 2030 zijn geïsoleerd en/of aardgasvrij zijn gemaakt;
 - met voor buurten en wijken aan te pakken na 2030:
 - een kostenindicatie per buurt of wijk;
 - en inzicht in de kansrijke toekomstige energievoorziening per buurt of wijk;
- een indicatie voor netbeheerders van de benodigde energie infrastructuur;
- input voor (de periodieke actualisatie van) de Regionale Energie Strategie om bovenlokaal afspraken te maken over warmtebronnen en -infra;
- een basis voor de samen met wijkbewoners en andere betrokkenen te maken wijkuitvoeringsplannen;
- een vertrekpunt dat iedere vijf jaar wordt geactualiseerd.

Raakvlak met RES en andere opgaven

Als onderdeel van de RES is een "Regionale structuur warmte" opgesteld waarin de regionaal relevante aspecten van de transitie van de gebouwde omgeving naar een aardgasvrije situatie zijn beschreven. Deze Regionale structuur warmte wordt periodiek geactualiseerd en zal steeds betrokken worden wanneer de Transitievisie Warmte wordt geactualiseerd. De inzichten uit de Regionale structuur warmte zijn betrokken bij Hoofdstuk 2, Verkenning vertreksituatie, van deze startnotitie.

In de gemeenteraad is bij besprekingen van de RES herhaaldelijk aangedrongen op een strategie voor de opwek van duurzame energie die het buitengebied en met name de agrarisch gebruikte gronden zo veel als mogelijk ontziet en voorkeur te geven aan duurzame energieopwekking op onder andere daken. . Om hier invulling aan te geven wordt de benutting van dakoppervlak voor de opwek van duurzame energie als aandachtspunt meegenomen in de Transitievisie Warmte.

2. Verkenning vertreksituatie

Gebouwde omgeving

Begin 2020 stonden er in de Basisregistratie adressen en gebouwen (de BAG) 14.457 adressen in Leusden geregistreerd, waarvan er 13.043 een woonfunctie hebben. De gebouwde omgeving betreft al deze gebouwen, woningen, en publieke en commerciële dienstverlening.

De gebouwde omgeving is een belangrijke bron van CO₂ uitstoot voor Leusden. Op basis van de data van klimaatmonitor van 2017 is de totale bekende CO₂ uitstoot van Leusden vastgesteld op 157 kton (2017). Hiervan neemt de gebouwde omgeving 53% voor haar rekening (82 kton).

Woningen

In Leusden zijn op dit moment (2020) bijna dertienduizend woningen die op een paar honderd na allemaal nog op het aardgas aangesloten zijn. Het totale gasverbruik van woningen is in Leusden bijna 17 miljoen m³ (klimaatmonitor, 2018).

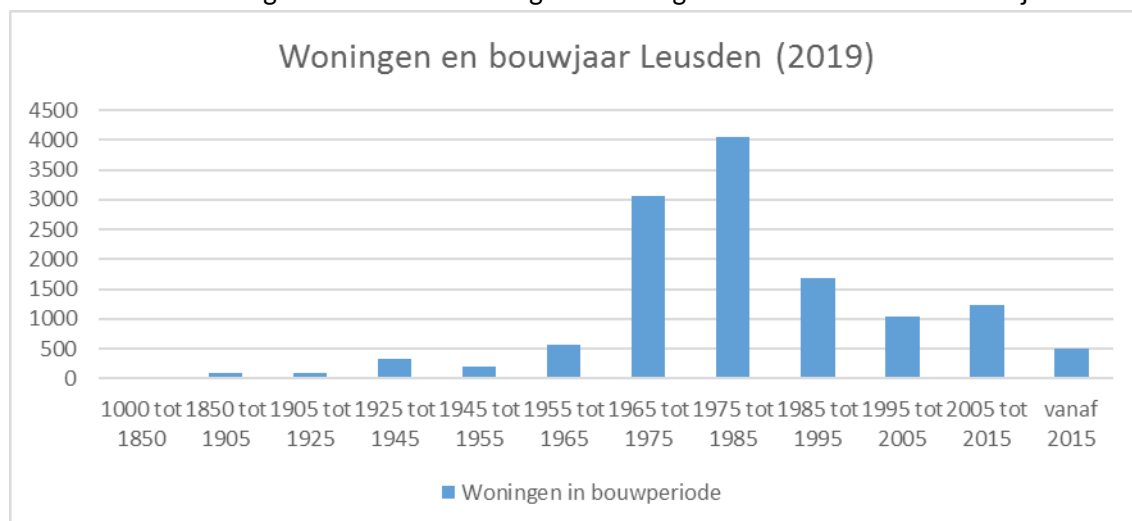
De ruim 13.000 woningen in Leusden zijn uiteraard niet allemaal even goed geïsoleerd. Een belangrijke indicator voor de isolatiegraad van de woning is het bouwjaar. In de loop der jaren zijn de eisen die aan nieuwgebouwde woningen werden gesteld steeds een beetje aangescherpt.

Onderstaande tabel geeft inzicht in hoe de eisen aan woningisolatie in de loop der jaren zijn bijgesteld.

Constructiedeel / bouwjaar	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005
Dak	0.86	1.03	1.29	1.3	2.0	2.5	2.5	3.5	6
Buitenwand	0.43	0.69	1.29	1.3	2.0	2.5	2.5	3.5	4.5
Vloer begane grond	0.17	0.26	0.52	1.3	1.3	1.3	2.5	3.5	3.5
Dubbel Glas woonvertrek	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Dubbel glas slaapvertrek	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja

Minimum isolatie eisen, per bouwdeel volgens het bouwbesluit en haar voorgangers, uitgedrukt in de Rc waarde.

In de onderstaande figuur ziet u de verdeling van woningen in Leusden over de bouwjaren.

Bouwjaar verdeling: (CBS-Statline, 2019)

Uit de combinatie van de tabel met bouwnormen en de figuur met bouwjaren kunt u opmaken dat voor ruim 8000 woningen geldt dat nog er maar zeer beperkt isolatie-eisen werden gesteld bij de bouw. Veel van deze woningen zijn in de loop van hun gebruiksperiode door de eigenaren partieel verbeterd. De mate waarin deze verbeteringen zijn uitgevoerd op een niveau dat voldoet aan de toekomstige eisen van een comfortabel en efficiënt verwarmde woning zonder aardgasaansluiting zal in de Transitievisie Warmte en de daaropvolgende wijkuitvoeringsplannen verder bekeken moeten worden.

De Woning Stichting Leusden (WSL) heeft 2.600 woningen in eigendom en is daarmee de grootste verhuurder in Leusden. Daarnaast zijn er nog ruim 1400 woningen in bezit van institutionele en particuliere verhuurders. De WSL is op dit moment bezig met het verduurzamen van een significant deel van haar woningvoorraad.

Utiliteit

Naast de ruim 13.000 woningen zijn er nog circa 1400 utiliteitsgebouwen die samen bijna evenveel gas gebruiken als alle particuliere aansluitingen samen. In de Transitievisie Warmte worden deze per gebied meegenomen in de aanpak van de energietransitie.

Analyses ter voorbereiding op de Transitievisie Warmte

Voor Leusden zijn op basis van openbare data over woningdichtheid, huidige energievraag en bouwperiodes van de woningen al enkele analyses gemaakt van de mogelijke alternatieven voor aardgas in verschillende gebieden:

- Begin 2019 is door adviesbureau Overmorgen een zogenaamde EnergieTransitieAtlas opgesteld.
- Eind 2019 is door het Planbureau voor de leefomgeving de Startanalyse voor de Transitievisie Warmte beschikbaar gesteld.
- Begin 2020 heeft netbeheerder Stedin haar zogenaamde Openingsbod gepresenteerd, waarin op basis van 3 modellen (waaronder het PBL model) een analyse is uitgevoerd.

Uit deze modelmatige analyses komt voor Leusden het volgende beeld naar voren:

Door de combinatie van bouwjaar, woningdichtheid en groot deel particulier woningbezit, is in een groot deel van de woongebieden nog geen eenduidig antwoord te geven op de vraag welke techniek het aardgas gaat vervangen. Het ene model geeft aan dat duurzaam gas in de toekomst waarschijnlijk de laagste maatschappelijke kosten met zich meebrengt, waar de andere modellen een all-electric oplossing op woningniveau dan wel een warmtenet aangeven.

Dit betekent dat de kosten van de oplossingsrichtingen niet sterk uiteen lopen en dat er geen oplossing is die zich uitgesproken positief onderscheidt. Anders gezegd, alle oplossingsrichtingen kennen specifieke bezwaren die de kosten negatief beïnvloeden, waardoor geen alternatief er positief uitspringt:

- Bij toepassing van een warmtenet wordt de business case negatief beïnvloed door de relatief lage woningdichtheid en door het trage “volloop schema” van aansluiting van particuliere bestaande woningen. Daar komt bij dat er vooralsnog in Leusden alleen lage temperatuur omgevingswarmte beschikbaar is.
- Individuele woningaanpak naar een all-electric verwarmde woning, uitgerust met een warmtepomp kent voor woningen van voor 1990 een forse investering in verbetering van de isolatie om de woning klaar te maken voor Lage Temperatuur Verwarming.

- De toekomstige beschikbaarheid van duurzaam gas en de kosten daarvan zijn uiterst onzeker. Op de toekomstige toepasbaarheid kan voorlopig niet met zekerheid gerekend worden.

Voor enkele woongebieden van recenter datum (Tabaksteeg, Valleipark) geldt dat deze tegen relatief lage kosten dmv een all-electric oplossing van het aardgas af kunnen. Voor deze wijken geldt dat het aardgasgebruik per woning al erg laag is en dat de autonome ontwikkeling bij ketelvervanging al richting warmtepompen en hybride warmtepompen zal zijn.

3. Uitgangspunten voor de Transitievisie Warmte

De uitgangspunten voor de Transitievisie Warmte moeten recht doen aan de belangen van onze inwoners en bedrijven. Daarvoor zijn enkele hoofduitgangspunten benoemd. Voorts zijn de uitgangspunten opgesteld ten aanzien van de inwonersbetrokkenheid en het participatieproces, ten aanzien van de (toekomstige) techniekkeuze en ten aanzien van de prioritering en fasering in de tijd.

Uitgangspunt 1, Als geen oplossing zich positief onderscheidt, dan opties open houden

Naar het zich op basis van de nu beschikbare informatie laat aanzien, is er voor een flink deel van Leusden nog geen alternatief voor aardgas dat zich positief onderscheidt voor wat betreft betaalbaarheid en lage maatschappelijke kosten. De verwachting is dat de komende jaren door innovatie en kostenontwikkelingen steeds duidelijker zal worden welke oplossingen in welke situaties het beste passen. Het is dus belangrijk om ons nog niet vast te leggen op een bepaalde technische oplossingsrichting als er niet een overduidelijk voorkeursalternatief is. De aanpak zal zich moeten er op moeten richten om duidelijkheid te verschaffen aan de inwoners en gebouw eigenaren over hoe zij kunnen anticiperen op deze toekomstige alternatieven. Als er een beperkt aantal alternatieven voor aardgas is, treffen we voorbereidingen die aansluiten bij deze alternatieven zodat er niet een of meer bij voorbaat worden uitgesloten. Dit betekent niet dat er in deze wijken niks te gebeuren staat, sterker nog, gezien de andere hoofduitgangspunten en de criteria voor fasering, zijn dit vaak de wijken waar we juist aan de slag willen met warmtevraagreductie.

Wanneer niet duidelijk is welke oplossing gepaard gaat met de laagste maatschappelijke kosten, dan houden we de opties open om inwoners niet onnodig op kosten te jagen.

Uitgangspunt 2, Toekomstwaarde en toekomstbestendige gebouwenvoorraad

De warmtetransitie is een kans om de gebouwenvoorraad in Leusden toekomstbestendig te maken en daarmee bij te dragen aan de houdbaarheid en de toekomstige waarde van onze voorraad woningen en andere gebouwen.

Leusden is voor het grootste deel gebouwd in de jaren '60 tot en met '80 van de vorige eeuw. De woningen zijn overwegend seriematig gebouwd in een tijd dat er andere normen golden ten aanzien van het energiegebruik. Qua functionaliteit (woonoppervlak, tuin, indeling e.d.) voldoen de woningen i.h.a. nog prima. Echter, deze woningwaarde kan in de nabije toekomst gaan lijden onder de slechtere energetische kwaliteit. De energietransitie van de gebouwde omgeving is een kans om de toekomstwaarde van de woningen en overige gebouwen in Leusden te borgen en te verbeteren en zo bij te dragen aan de welvaart, het welzijn en het wooncomfort van onze inwoners. Waar dit van

toepassing is biedt het voordelen om deze opgave te combineren met het meer levensloopbestendig maken van de woning.

De energetische transitie van de gebouwde omgeving is een kans om de toekomstbestendigheid en toekomstwaarde van de woningen te verbeteren.

Uitgangspunt 3, Een kosteneffectieve transitie voor Leusden is gericht op aardgasreductie als eerste stap

Op basis van het inzicht dat er voor een flink deel van Leusden nog geen zekerheid te geven is over het in de toekomst best passende alternatief voor aardgas, is de aanpak er allereerst op gericht om de voorwaarden te creëren waaronder deze transitie naar een aardgasvrije gebouwde omgeving straks zo "makkelijk" mogelijk kan plaatsvinden. Voor alle alternatieven voor aardgas geldt dat het verminderen van de warmtevraag past bij een kosteneffectieve transitie. Door in te zetten op warmtevraagreductie wordt het meest effectief bijgedragen aan de beleidsdoelen van minder aardgasgebruik en minder CO₂-uitstoot. In de wijkuitvoeringsplannen zal daarbij rekening worden gehouden met de randvoorwaarden die toekomstige alternatieven voor aardgas stellen aan de te nemen energiebesparende maatregelen.

De Transitievisie Warmte richt zich als eerste op het verminderen van het aantal kuubs aardgas dat gebruikt wordt, en pas als tweede op het verminderen van het aantal gebouwen dat op het aardgasnet is aangesloten.

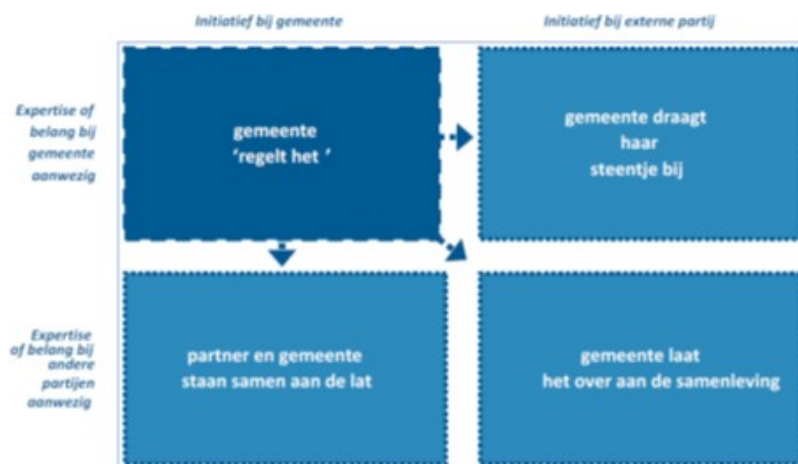
Uitgangspunt 4, Inclusieve energietransitie

De energietransitie van de gebouwde omgeving is niet vrijblijvend. Uiteindelijk gaat iedereen te maken krijgen met veranderingen "achter de voordeur". Des te belangrijker is het om te bewaken dat ook iedereen mee kan doen en dat deze transitie op een eerlijke manier plaats vindt. Dus particuliere woningeigenaren met minder financiële draagkracht en huurders in de sociale sector zullen ook mee moeten kunnen in deze overgang. Dat betekent niet dat de gemeente zelf aan de lat staat om de benodigde investeringen te doen in deze woningen. Uiteindelijk moet er een pakket van technische en financiële maatregelen beschikbaar komen die ook deze minder draagkrachtige doelgroepen in staat stelt om mee te gaan in de gewenste ontwikkeling.

Als iedereen mee "moet" doen, dan moet iedereen ook mee "kunnen" doen.

Participatie en draagvlak

In Leusden werken we volgens het principe "Samenleving voorop". Volgens het onderstaande rollenschema staan de gemeente en de stakeholders daarbij samen aan de lat voor de energietransitie van de gebouwde omgeving.

De inbreng en betrokkenheid van inwoners bij de transitie naar een aardgasvrije gebouwde omgeving is cruciaal. De inwoners vormen immers de grootste groep gebruikers en staan voor een groot deel als woningeigenaar aan de lat voor investeringen aan de eigen woning. Tegelijkertijd is het beeld op woningniveau in de Transitievisie Warmte nog niet zo concreet uitgewerkt dat investeringsplaatjes al in detail worden uitgewerkt. De Transitievisie Warmte geeft het routepad op weg naar een aardgasvrije gebouwde omgeving. Een belangrijk onderdeel van de Transitievisie Warmte is een procesaanpak om in de wijken, vooruitlopend op de techniekeuze aan de slag te gaan met energiebesparing en woningverbetering. In deze procesaanpak wordt beschreven hoe we dit in de wijken oppakken en hoe we de bewoners daarbij betrekken. De invulling van wat er per wijk nodig is en hoe dat uit te voeren volgt in de later op te stellen wijkuitvoeringsplannen. In de fase van de wijkuitvoeringsplannen moeten de inwoners en andere gebouwdeigenaren dan ook intensief als stakeholder betrokken worden.

Om nu te zorgen dat we het inwonersperspectief op een goede manier in de Transitievisie Warmte betrekken en om belangrijke participatie-ervaringen op te doen voor het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen, gaan we in één of twee wijken nu al aan de slag met een wijkuitvoeringsplan. Bij het opstellen van de Transitievisie Warmte worden institutionele stakeholders betrokken zoals de Woningstichting Leusden en netbeheerder Stedin, maar ook rondom energie georganiseerde bewonersinitiatieven. Zo zorgen we ervoor dat vanuit alle relevante gezichtspunten gereflecteerd wordt op de aanpak.

Terwijl we met inbreng van de institutionele partners een economische en technische analyse maken van de mogelijkheden voor de Leusdense wijken, gaan we deze inzichten en overwegingen direct delen en bespreken met de inwoners van de wijken waar we parallel met een wijkuitvoeringsplan aan de slag zijn. Zo achterhalen we wat voor inwoners belangrijke aspecten zijn, voor welke oplossingen draagvlak bestaat en aan welke voorwaarden voldaan moet worden om bewoners enthousiast te krijgen. Deze inzichten gebruiken we als input voor de procesaanpak en de criteria voor toekomstige keuzes.

Alle informatie die in de Transitievisie Warmte en de wijkuitvoeringsplannen wordt gegenereerd wordt gedeeld met de Energiegidsen van het Energieloket. Andersom hebben de Energiegidsen ook een signaalfunctie om informatie van bewoners door te geven ten behoeve van de Transitievisie Warmte en de wijkuitvoeringsplannen.

Samenvattend:

- We betrekken de stakeholders bij het opstellen van de Transitievisie Warmte.
- Onderdeel van de Transitievisie Warmte is een procesaanpak voor de wijkuitvoeringsplannen. Hierin is onder meer opgenomen hoe de samenwerking met de bewoners per wijk wordt vormgegeven. Het Leusdense energieloket en haar energiegeïnspireerden zullen hierin een belangrijke rol spelen.
- We gaan alvast in 1 of 2 wijken aan de gang om ervaring op te doen met de wijkuitvoeringsplannen, die we kunnen gebruiken als input voor de procesaanpak en voor de daaropvolgende wijkuitvoeringsplannen. Eén van deze wijken is de wijk Rozendaal, waarvoor we voor deze aanpak een aanvraag voor een rijksbijdrage hebben gedaan in het kader van het programma aardgasvrije wijken.

Keuzecriteria voor de oplossingsrichting op wijk- en buurtniveau

Voor het nu of in de toekomst te kiezen alternatief voor aardgas gelden de volgende criteria:

- Betaalbaar; de oplossing met de laagste maatschappelijke kosten heeft de voorkeur, waarbij zowel vanuit het oogpunt van de bewoner, de gebouweigenaar als de overheid de oplossing betaalbaar moet zijn.
- Betrouwbaar en veilig; we willen niet dat de inwoners straks in de kou zitten omdat de gekozen oplossing geen betrouwbare warmtevoorziening oplevert. Dat de uit te rollen oplossingen veilig moeten zijn behoeft geen verder betoog.
- CO₂-reductie en energiegebruik; oplossingen moeten bij voorkeur zo veel mogelijk bijdragen aan een vermindering van het energiegebruik, zodat bijgedragen wordt aan de doelstellingen in het kader van de Regionale Energiestrategie om een substantiële bijdrage via vermindering van energiegebruik te halen en een minder grote opgave resteert voor opwekking van duurzame energie in het buitengebied.
- Draagvlak; een oplossing zonder draagvlak is geen oplossing aangezien zonder draagvlak ook de medewerking en financiële inbreng ontbreekt.

Criteria voor fasering en prioritering van gebieden

In de Transitievisie Warmte wordt een planning opgenomen met een indicatie van het jaartal waarop we met de verschillende wijken of clusters van wijken willen starten met een wijkuitvoeringsplan. In dat proces wordt met de bewoners en overige stakeholders een realistisch tijdspad naar de beëindiging van het gebruik van aardgas bepaald.

Voor het bepalen van de fasering wanneer dit proces start in de verschillende wijken, wordt uitgegaan van de volgende criteria:

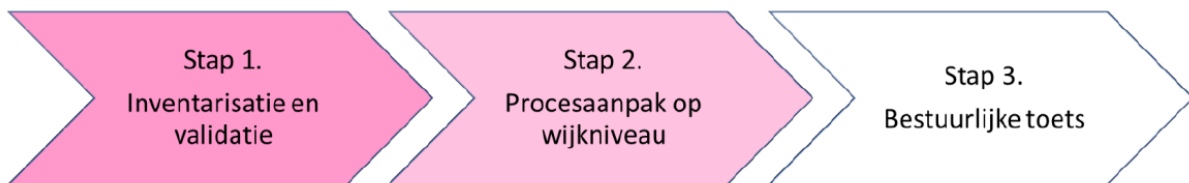
- Aansluiten bij draagvlak en initiatieven vanuit de wijk / het bedrijventerrein
- Beginnen in gebieden waar tegen de laagste maatschappelijke kosten en/of de laagste individuele kosten de grootste aardgasreductie bereikt wordt
- Beginnen in gebieden waar het draagvlak voor een meer toekomstbestendige bouwvoorraad het grootst is.
- Werk met werk maken, waar mogelijk gebruik maken van voordelen door aan te sluiten bij de infrastructurele planning van ons eigen team openbare ruimte en bij werkzaamheden van derden zoals Stedin en de WSL.
- Beginnen in gebieden waar een beperkte gemeentelijke inspanning het grootste verschil kan maken / niet beginnen waar de transitie naar verwachting van zelf gaat.

Procesaanpak voor de wijkuitvoeringsplannen

Onderdeel van de Transitievisie Warmte is een procesaanpak voor de wijkuitvoeringsplannen. Deze procesaanpak op wijkniveau is er op gericht om:

- Duidelijkheid te geven over het moment dat de aardgaskraan dicht gaat;
- De gebouwen toekomstbestendig en energiezuinig te maken en te zorgen voor een maximale benutting van het dakoppervlak voor zonnestroom;
- De gebouwen voor te bereiden op verschillende toekomstige alternatieven voor aardgas, of wanneer het alternatief voor aardgas bekend is, voor te bereiden op dat alternatief.

4. Fasering Processtappen

De aanpak om te komen tot een Transitievisie Warmte bestaat uit 3 stappen:

Stap 1: Inventarisatie en validatie

Het resultaat van deze stap is een helder beeld van de hoofdstukken van de Transitievisie Warmte waarin de ambities en uitgangspunten worden beschreven, wie de belangrijkste stakeholders zijn bij de energietransitie van de gebouwde omgeving en wat de vertreksituatie is. Veel hiervan is al bekend, in deze fase worden de lacunes opgevuld, wordt de beschikbare informatie gevalideerd en worden de stakeholders in positie gebracht.

Stap 2: Procesaanpak op wijkniveau

Het resultaat van deze stap is een aanpak om met de uitvoeringsplannen op wijkniveau aan de slag te gaan. De Leusdense buurten worden geclusterd in groepen die op dezelfde manier kunnen worden aangepakt. Hierbij wordt gekeken naar zowel technische als sociale en sociaal-economische overeenkomsten. Voor deze buurtgroepen wordt een procesaanpak en een gewenste energetische situatie als transitiedoel opgesteld. Op basis van de criteria voor de fasering van buurten (zie hiervoor HS 3) wordt een tijdpad voorgesteld.

Stap 3: Bestuurlijke toets

In de laatste stap wordt het resultaat aan de gemeenteraad voorgelegd ter vaststelling. Om een goede aansluiting te garanderen van het eindproduct op de wensen van de raad, zal tussentijds in een uitwisseling een presentatie en dialoog georganiseerd worden.

Procesplanning Transitievisie Warmte op hoofdlijnen

wanneer in 2020	Wat, cq processtap
April	Opdrachtverlening ondersteunend bureau en kickoff
Mei	Startnotitie met uitgangspunten in b&w
Juni	Stakeholderconsultatie
Juli	Startnotitie in de raad
September of oktober	Presentatie in uitwisseling
September of oktober	Tweede stakeholderconsultatie
November	Transitievisie in de informatieronde
December	Vaststelling Transitievisie Warmte

5. Organisatie

Betrokkenen

Voor het opstellen van de Transitievisie Warmte is opdracht verleend aan DWA, een energietechnisch adviesbureau met een ruime ervaring in de energietransitie van gebouwen en gebieden. Voor de input en begeleiding vanuit de gemeente is een projectteam gevormd met beleidsadviseurs van de beleidsvelden energie en wonen. De beleidsvelden Beheer Openbare Ruimte en EZ zijn betrokken als stakeholder, net als de externe stakeholders Stedin, Waterschap, Woningstichting Leusden, De Groene Belevens en de Leusdense duurzaamheidsorganisaties.

Financiën

Met de opdrachtverlening aan DWA is maximaal € 26.000 gemoeid. Overige kosten zijn beperkt tot enige kosten rondom communicatie, participatie en stakeholderbetrokkenheid. De kosten worden gedekt vanuit het energieprogramma.

In het CUP is € 20.000 geraamd voor het opstellen van de Transitievisie Warmte.

In de decembercirculaire 2019 is door het rijk geld beschikbaar gesteld voor het opstellen van een Transitievisie Warmte en de daaropvolgende wijkuitvoeringsplannen, in totaal € 212.000. Deze middelen zijn aan het energieprogramma toegevoegd met een correctie voor de reeds in het CUP toegekende middelen. (collegebesluit februari 2020). Het betreft incidentele middelen. Of er de komende jaren nog aanvullende middelen door het rijk worden toegekend voor de wijkuitvoeringsplannen is weliswaar vanuit het perspectief van de gemeenten zeer gewenst, echter uiterst onzeker.

Door met een relatief klein budget de Transitievisie Warmte op te stellen blijft er meer ruimte voor de hieropvolgende, langlopende en meeromvattende opgave van de wijkuitvoeringsplannen en het daadwerkelijk aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Hierbij moet rekening gehouden worden met een meerjarige inzet, waarbij de incidenteel toegekende middelen niet toereikend zijn voor de structureel benodigde inzet.

Voor het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen zullen we wijk voor wijk met de bewoners in gesprek gaan en een plan maken. Dit betreft een meerjarig proces voor heel Leusden. In de wijkuitvoeringsplannen worden de kosten van de transitie van de gebouwde omgeving op wijk niveau en op gebouwniveau inzichtelijk gemaakt. Dit betreft de daadwerkelijke investeringen in woningverbetering en techniek, voor vrijwel elk gebouw in Leusden, inclusief wie voor welke investeringen aan de lat staat. Dat dit een veelvoud van de gemeentelijke proceskosten betreft, moge duidelijk zijn.

Tot slot, voor de wijk Rozendaal is in het kader van het proeftuin programma aardgasvrije wijken een aanvraag gedaan voor een rijksbijdrage voor het aardgasvrij maken van de Eurowoningen. Als deze wordt toegekend is er een bijdrage voor de door de gemeente te dragen proceskosten en een bijdrage voor de onrendabele top van de investeringen in het aardgasvrij maken door de bewoners. Hiermee kan voor deze wijk het hele proces van pannen maken tot en met uitvoering ter hand worden genomen om hiermee ervaringen op te doen voor de volgende wijken in Leusden.

6. Vervolg

Na vaststellen van deze startnotitie loopt het proces om tot vaststelling van de Transitievisie Warmte te komen tot december 2020. Vervolgens zal volgens de in de Transitievisie Warmte opgenomen fasering de uitvoering in de woonbuurten en werkgebieden van de gemeente Leusden ter hand worden genomen.